

KAGU-AASIA

Euroopa Liit arendab Kagu-Aasia riikidega tihedamaid suhteid ning edendab piirkondlikku integratsiooni Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni (ASEAN) kaudu. EL on tugev majandusjõud Kagu-Aasias ning oluline arenguabi andja, kes toetab selles piirkonnas institutsioonide ülesehitamist, demokraatiat, head valitsemistava ja inimõigusi. ELil on selles piirkonnas mõned geostrateegilised probleemid, nagu Lõuna-Hiina mere vaidlus, ja keskkonnaprobleemid Mekongi allpiirkonnas. EL on võtnud kasutusele üle 800 miljoni euro suuruse paketi „Euroopa tiim“, et võidelda COVID-19 pandeemia vastu selles piirkonnas ja leevendada pandeemia sotsiaal-majanduslikku mõju.

Käesolevas teabelehes käsitletakse Kagu-Aasia piirkonda. Vt ka teabelehti Lõuna-Aasia ([5.6.7](#)) ja Ida-Aasia ([5.6.8](#)) kohta.

ÕIGUSLIK ALUS

- Euroopa Liidu lepingu V jaotis (ELi välistegevus);
- Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 206–207 (kaubandus) ning 216–219 (rahvusvahelised lepingud);
- partnerlus- ja koostöölepingud (kahepoolsed suhted).

A. Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (ASEAN)

ASEANi esimesel tippkohtumisel, mis toimus 1976. aasta veebruaris Balil, osalesid Indoneesia, Malaisia, Filipiinid, Singapur ja Tai ning Brunei Darussalami Riik, Vietnam, Laos, Kambodža ja Myanmar. ASEAN järgib ranget poliitikat mitte sekkuda oma liikmete siseasjadesse.

EL ja ASEAN on keerulistes geopoliitilistes oludes sarnaselt meelestatud partnerid, kes mõlemad usuvad reeglitel põhinevasse mitmepoolsusesse. Nelja aastakümne jooksul on ASEAN ja EL loonud tugevad suhted peamiselt kaubandus- ja majandusvaldkonnas. Arvestades ühiseid huve ja väärtusi, on koostöö süvendamiseks väga palju võimalusi.

ELil on strateegiline huvi arendada Aasia piirkondlikku integratsiooni ning ta soovib üksikute ASEANi liikmesriikidega sõlmida partnerlus- ja koostöölepinguid ja vabakaubanduslepinguid. EL on ASEANi suuruselt teine partner, kelle arvele langeb 13% kogu ASEANi rahvusvahelisest kaubandusest. ASEAN on ELi suuruselt kolmas partner väljaspool Euroopat (pärast USA-d ja Hiinat). Lõppeesmärk on endiselt ELi-ASEANi piirkondadevahelise vabakaubanduslepingu sõlmimine.

ASEANI 36. tippkohtumisel, mis toimus virtuaalselt Hanois 2020. aasta juunis, keskenduti COVID-19 kriisile reageerimisele, pandeemiajärgsele taastumisele ja edasisele koostööle. Poliitilised liidrid [kutsusid tungivalt üles vaoshoitusele ja Lõuna-Hiina mere militariseerimisest hoidumisele](#). Pärast tippkohtumist võttis EL 2020. aasta juulis kasutusele üle 800 miljoni euro suuruse paketi „Euroopa tiim“, et toetada riigi ja piirkonna tasandi meetmeid COVID-19 põhjustatud pakilise tervisekriisi lahendamiseks.

Euroopa Parlament toetab ELi ja ASEANI suhete väljaarendamist strateegiliseks partnerluseks, et tugevdada oma suhteid ASEANI riikide parlamentidega, seades sisse Euroopa Parlamendi ja AIPA^[1] piirkondadevahelise parlamentaarse dialoogi, mis tugevdab parlamentaarset diplomaatiat.

B. Aasia-Euroopa kohtumine (ASEM) ning Aasia-Euroopa parlamentaarse partnerluse kohtumine (ASEP)

Detsembris 2019 toimus Madridis Aasia-Euroopa 14. kohtumine (ASEM), mille eesmärk oli tugevdada majanduskoostööd ja poliitilist dialoogi ning edendada inimestevahelisi sidemeid ELi ja Aasia vahel.

Septembris 2018 toimus Brüsselis Aasia-Euroopa parlamentaarse partnerluse 10. kohtumine (ASEP-10), kus partnerid rõhutasid vajadust tõhusate ja kiirete meetmete järele kliimamuutuste, julgeolekualase koostöö, kaubandussuhete ja inimõiguste valdkonnas. Ameerika Ühendriikide taganemine Pariisi kokkuleppes näitas, kui olulised on reeglitel põhineva ülemaailmse korra jaoks Aasia-Euroopa suhted ja mitmepoolsus, mis nõuab veelgi läbipaistvamaid töömeetodeid. Aasia-Euroopa parlamentaarse partnerluse 11. kohtumine (ASEP-11) on kavandatud 2021. aastaks Kambodžas Phnom Penhis.

C. Indoneesia

Indoneesia on G20 liige, suuruselt kolmas demokraatlik riik maailmas ja suurim valdavalt moslemitest koosneva elanikkonnaga riik. Temast on saamas ELi jaoks üha olulisem partner.

Aprillis 2020 toimusid Indoneesias presidendi-, parlamendi- ja piirkondlikud valimised. Valimised toimusid esmakordselt samaaegselt. Lõpptulemustest nähtub, et Joko Widodo (Indoneesia Demokraatlik Partei) valiti tagasi teiseks ametiajaks. Piirkondlikud valimised on kavas 2020. aasta detsembris, et valida riigis kokku 9 kubernerit, 224 regenti ja 37 linnapead. COVID-19 kriis kõigutas Joko Widodo juhistaatust ja laialdast populaarsust. Haldusvõimu prioriteet on taristu arendamine välis- ja erainvesteeringute abil. Lähiajal on poliitika kujundamise keskmes siiski pandeemia ohjeldamine ja majanduse uuesti ülesehitamine. Oktoobris 2020 võttis Indoneesia vastu vastuolulise töökohtade loomise koondseaduse, mis valitsuse väitel meelitab ligi investeeringuid, kuid mida praegu vaidlustatakse konstitutsioonikohtus, sest kardetakse seaduse mõju keskkonnale ja töötajate õigustele. Indoneesia majandust toetab tugev erasektor. Prognooside kohaselt kasvab Indoneesia SKP aastatel 2018–2022 ligikaudu 5% aastas. Valitsus on siiski korrigeerinud oma prognoosi

[1]AIPA: ASEANI parlamentidevaheline assamblee.

allapoole, ennustades COVID-19 pandeemia tagajärgede tõttu vahemikku 1,1%-lisest majanduslangusest 0,2%-lise majanduskasvuni.

ELi ja Indoneesia koostöö põhineb 2014. aasta partnerlus- ja koostöölepingul. Indoneesia ja EL pidasid neljanda ühiskomitee koosoleku 2020. aasta veebruaris Jakartas. Koosolekul käsitleti hiljutisi poliitilisi ja majandussuundumusi, partnerlus- ja koostöölepingu rakendamist, valdkondlikku koostööd ning ELi ja ASEANi suhteid. Lepinguosaliste juhid kinnitasid oma pühendumust Pariisi kokkuleppele ning võtsid eesmärgiks tõhustada ja kiirendada koostööd keskkonna, loodusvarade, kliimameetmete, puidu seaduslikkuse ja ringmajanduse valdkonnas. Kuna palmiõli on Indoneesia jaoks endiselt tundlik teema (riik on maailma suurim palmiõli tootja ja on Maailma Kaubandusorganisatsioonis vaidlustanud ELi biokütuste poliitika), innustasid juhid sertifitseerima kestlikku tootmist ja järgima vastutustundlikku kaubanduspoliitikat.

2019. aasta detsembris Brüsselis toimunud ELi-Indoneesia laiaulatusliku vabakaubanduslepingu läbirääkimiste üheksandas voorus käsitleti paljusid teemasid, eelkõige kaubavahetust, teenustekaubandust, investeringuid ja päritolureegleid. COVID-19 kriisi tõttu korraldasid EL ja Indoneesia 2020. aasta juunis enamikus läbirääkimisrühmades virtuaalse läbirääkimisvooru. EL on Indoneesia suuruselt kolmas kaubanduspartner ning aastal 2019 oli kaubanduse kogumaht üle 30 miljardi euro. ELi investeringute maht Indoneesias oli 2017. aastal 33,1 miljardit eurot. ELi ja Indoneesia vaheline viies julgeolekupoliitika alane dialoog peeti virtuaalselt 2020. aasta oktoobris. Euroopa Liit ja Indoneesia arutasid terrorismi ja vägivaldse äärmusluse vastast võitlust, narkootikumidevastast võitlust, rahuvalvet, meresõidu turvalisust, küberjulgeolekut, massihävitusrelvade leviku tõkestamist ja katastroofide ohjamist.

Euroopa Parlament võttis 24. oktoobril 2019 vastu resolutsiooni Indoneesia kavandatava karistusseadustiku kohta, mis lubab diskrimineerimist soo, usutunnistuse ja seksuaalse sättumuse alusel ning vähemuste diskrimineerimist. Parlament tervitas president Widodo otsust lükata karistusseadustiku vastuvõtmine edasi, sest üle kogu riigi leidsid aset tuhandete osavõtjatega ulatuslikud meeleavaldused.

D. Myanmar

EL on olnud aktiivne partner Myanmaris üleminekul demokraatiale ning täitnud juhtrolli rahvusvahelise kogukonna suhete taastamisel Myanmariga alates sellest ajast, mil riik hakkas taaskehtestama demokraatiat ja ennast maailmale avama. Aastakümneid kestnud rahvusvahelise isolatsiooni ja sanktsioonide tõttu puudub ametlik raamleping. 2016. aastal kiitis nõukogu heaks strateegia, mis käsitleb suhteid Myanmariga.

Pärast 2015. aasta valimisi, mida EL vaatles parlamendi osalusel, on demokraatlikud reformid edenenud. Aung San Suu Kyi asus täitma riiginõuniku, välisministri ja presidendi kantselei ministri ülesandeid, millega ta sai tegelikud täitevvõimused. 2008. aastal sõjaväelise valitsuse kirjutatud Myanmaris põhiseadus piirab uue valitsuse tegevust. Myanmaris kestab endiselt 1948. aastal alanud kodusõda. 2015. aasta oktoobris lepiti kokku relvarahus, kuid mitmed etnilised mässuliste rühmitused ei ole sellele alla kirjutanud.

Viimased üldvalimised toimusid 8. novembril 2020. Võimupartei Rahvuslik Demokraatialiiga, mille eesotsas on Aung San Suu Kyi, sai parlamendis piisavalt

kohti uue valitsuse moodustamiseks, kuigi opositsioon, keda toetas Myanmar armee, süüdistas valitsust eeskirjade rikkumises.

EL on tugev majanduspartner ja arenguabi andja, kes toetab demokraatiat ja institutsioonide ülesehitamist ning on aastateks 2014–2020 eraldanud 688 miljonit eurot. Aastal 2019 oli kahe partneri kaubavahetuse kogumaht 3,4 miljardit eurot. Vähim arenenud riigina saab Myanmar osa üldiste tariifsete soodustuste kava raames kehtestatud erikorrast „Kõik peale relvade“, mis võimaldab ettevõtjatel eksportida ELi turule tollimaksu- ja kvoodivabalt kõiki tooteid, välja arvatud relvad ja laskemoon.

Myanمارis on teravnenud kogukondadevahelised pinged. 21. augustil 2020 jätkus liidu rahukonverentsi ehk niinimetatud 21. sajandi Panglongi konverentsi neljas kohtumine. Konverentsi eesmärk on lahendada sõjaväe ja etniliste mässuliste rühmituste vahelisi konflikte ning muuta kogu riiki hõlmav relvarahukokkulepe püsivaks lahenduseks.

ELi-Myanمارi kuues inimõigustealane dialoog peeti 2020. aasta oktoobris. EL ja Myanmar arutasid olukorda Arakani, Katšini ja Šani osariigis, humanitaarabi kättesaadavust ja riigisiseste põgenike olukorda, samuti vastutust väidetavate inimõiguste rikkumiste eest, põhiõigusi ja -vabadusi, majanduslikke, töö- ja sotsiaalõigusi, naiste õigusi ja inimõiguste alast koostööd mitmepoolsetel foorumitel. EL kinnitas veel kord oma kindlat toetust Myanmar üleminekul demokraatiale, eelkõige seoses riigi rahu- ja lepitusprotsessiga.

Riigis on suuri probleeme inimõigustega, eelkõige rohingjade tagakiusamine Arakani osariigis. Alates 2017. aasta augustist on üle 800 000 rohingja pagulase põgenenud Myanmaris toimuva tagakiusamise eest Bangladeshis. 2019. aasta augustis hakkasid tuhanded pagulased vastu Bangladeshis, Myanmaris ja ÜRO katsetele neid julgeolekukaalutlustel kodumaale tagasi saata.

Euroopa Parlament mõistis rohingjade inimõiguste rikkumised hukka oma 19. septembri 2019. aasta resolutsioonis. Gambia esitas 2019. aasta novembris Rahvusvahelisele Kohtule Myanmar vastu hagi, mis põhines ÜRO genotsiidi vältimise ja selle eest karistamise konventsioonil. Aung San Suu Kyi astus Rahvusvahelise Kohtu ette 2019. aasta detsembris ning lükkas tagasi väited genotsiidikavatsuse kohta ja kaitses Myanmar relvajõude (Tatmadaw). Jaanuaris 2020 võttis Rahvusvaheline Kriminaalkohus vastu otsuse ajutiste meetmete kohta, nõudes, et Myanmar peataks vägivalda Arakanis ja säilitaks tõendid võimaliku genotsiidi kohta.

E. Filipiinid

2016. aasta mais võitis presidendivalimised 39% häältega Rodrigo Duterte. Ta võttis vastuolulisi meetmeid uimastikaubanduse vastu, andes loa kaubitsejad maha lasta, mis tõi kaasa ränki inimõiguste rikkumisi. President Duterte on muutnud Filipiinide välispoliitikat, sõlmides liitlassuhted Venemaa ja Hiinaga, vaatamata vastuoludele Lõuna-Hiina mere küsimuses ja sellele, et Filipiinid on selles vaidluses üks nõude esitanud ASEANi riike. ASEAN ja Hiina püüavad kokku leppida tegevusjuhendis, kuid kõnelused on COVID-19 kriisi tõttu peatunud.

Mais 2017 kuulutas Duterte Mindanaos välja sõjaseisukorra kuni 2019. aasta lõpuni, peamiselt seetõttu, et valdavalt moslemitest elanikkonnaga Marawi linnas ja muudes linnades oli nn Islamiriigi võitlejaid. Islamiriik on võtnud vastutuse Lõuna-Filipiinidel

2019. aasta septembris toimunud rünnakute eest. EL on aastate jooksul toetanud Mindanao rahuprotsessi ja tervitas referendumit rahumeelset läbiviimist 2019. aasta alguses. EL jätkab kindlalt Mindanaos asuva Bangsamoro autonoomse piirkonna toetamist erinevate vahendite kaudu.

Mitme uuringu kohaselt kiidab suur osa filipiinlastest heaks valitsuse tööd COVID-19 leviku kontrolli all hoidmisel ja valitsuse pingutused aidata tööd kaotanud inimesi. Duterte usaldusreiting tõuseb ja järgmised presidendivalimised Filipiinidel toimuvad 2022. aasta mais.

EL on üha enam mures inimõiguste rikkumiste pärast, eelkõige uimastisõjaga seotud kohtuväliste hukkamiste ja 2020. aasta juulis vastu võetud terrorismivastase seaduse pärast. Kuna Filipiinid on 2014. aasta detsembrist alates saanud kasu üldiste tariifsete soodustuste kava raames kehtestatud kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleerivast erikorrast (GSP+), tuletas EL juunis 2019 Genfis toimunud ILO konverentsi 108. istungjärgul Filipiinidele meelde kohustust ratifitseerida ja rakendada inimõigusi ja töötajate õigusi käsitlevad rahvusvahelised konventsioonid, nagu on sätestatud GSP+ lepingus.

EL ja Filipiinid allkirjastasid 2011. aastal partnerlus- ja koostöölepingu, mis jõustus 2018. aasta märtsis. [Ühiskomitee esimene koosolek](#) toimus 28. jaanuaril 2020 Brüsselis ja sellel moodustati kolm spetsiaalset allkomiteed: arengukoostöö allkomitee, kaubandus-, investeerimis- ja majanduskoostöö allkomitee ning hea valitsemistava, õigusriigi põhimõtte ja inimõiguste allkomitee.

Ühiskomitee võimaldab Filipiinidel ja ELil arendada kõiki võimalusi koostööks eri sektorites, et viia kahepoolsed suhted kõrgemale tasemele ning tugevdada vastastikusel huvil ja austusel põhinevaid sidemeid.

EL on oluline Filipiinidele abi andja ning eraldab aastatel 2014–2020 selleks 325 miljonit eurot. Tähelepanu keskmes on õigusriigi põhimõtte ja kaasav majanduskasv. ELi ja Filipiinide kahepoolse kaubavahetuse maht oli 2019. aastal 14,9 miljardit eurot ning EL on Filipiinide suuruselt neljas kaubanduspartner. Läbirääkimised ELi-Filipiinide vabakaubanduslepingu üle algasid 2015. aasta detsembris ja esimene voor toimus 2016. aasta mais. Kõnelused hõlmavad laia teemaderingi, sealhulgas tollimakse, mittetariifseid kaubandustõkkeid, teenustekaubandust ja investeeringuid, samuti riigihangete kaubandusaspekte, intellektuaalomandit, konkurentsi ja kestlikku arengut.

Euroopa Parlament nõudis oma 17. septembri 2020. aasta resolutsioonis tungivalt, et EL ja liikmesriigid toetaksid ennetavalt resolutsiooni vastuvõtmist ÜRO Inimõiguste Nõukogus. Resolutsioonis kutsuti Euroopa Komisjoni üles ajutiselt peatama Filipiinidele antavad kaubandussoodustused, sest riik ei ole täitnud tingimuslikkuse sätteid inimõiguste kohta.

F. Vietnam

ELi ja Vietnami suhted põhinevad 2016. aastal sõlmitud partnerlus- ja koostöölepingul. Ajavahemikuks 2014–2020 eraldati 400 miljonit eurot, mille sihtvaldkonnad on hea valitsemistava, energeetika ja kliimamuutused eelkõige Mekongi deltas.

Vietnam on endiselt üheparteiline kommunistlik riik, kus puudub poliitiline vabadus, kuigi tegemist on ühe edukaima näitega riigist, mis on läinud ebaõnnestunud kommunistlikult majandussüsteemilt üle avatud turumajandusele. Vietnam on üks kiireima majanduskasvuga ASEANi riike, kus SKP kasvas aastatel 2010–2020 peaaegu 7%. ELi ja Vietnami kaubavahetuse maht 2019. aastal oli 45,5 miljardit eurot ja ELi välismaised otseinvesteeringud Vietnami 2018. aastal ulatusid 7,4 miljardi euroni.

Euroopa Parlament andis 12. veebruaril 2020 oma nõusoleku ELi-Vietnami vabakaubanduslepingule ja investeeringute kaitse lepingule. EL ja Vietnam ratifitseerisid vabakaubanduslepingu 8. juunil 2020 ja see jõustus 1. augustil 2020. Vabakaubanduslepinguga kaotatakse viivitamata 65% tariifidest, mida kohaldatakse ELi ekspordi suhtes Vietnami, ja 71% tollimaksudest, mida kohaldatakse Vietnami suhtes. ELi-Vietnami investeeringute kaitse lepingu peavad veel ratifitseerima ELi liikmesriigid.

4. märtsil 2019 pidasid EL ja Vietnam Brüsselis inimõiguste dialoogi kaheksanda vooru. Arutati selliseid valdkondi nagu väljendusvabadus, surmanuhtlus ja küberturvalisus. 17. oktoobril 2019 allkirjastasid EL ja Vietnam osalemise raamlepingu, et luua õiguslik alus Vietnami osalemiseks ELi kriisiohjamisoperatsioonides,

G. Tai

ELi ja Tai partnerlus põhineb 1980. aasta raamlepingul. Pooled viisid 2013. aasta märtsis lõpule läbirääkimised, et sõlmida partnerlus- ja koostööleping, kuid see peatati pärast 2014. aastal toimunud sõjaväelist riigipööret. 14. oktoobril 2019 võttis nõukogu vastu järeldused poliitiliste suhete järkjärguliseks taastamiseks. Sellest ajast saadik on tehtud ettevalmistusi partnerlus- ja koostöölepingu õigeaegseks allkirjastamiseks, mis suurendaks märkimisväärselt ELi ja Tai vahelist koostööd. Samal ajal käib töö, et taasalustada läbirääkimisi ambitsioonika ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu üle.

EL on Tai suuruselt kolmas eksporditur ja Tai on üks ELi peamisi kaubanduspartnereid ASEANis. 2019. aastal oli kahepoolse kaubanduse maht 33,1 miljardit eurot. 16. oktoobril 2019 toimus Brüsselis ELi ja Tai kõrgemate ametnike 14. kohtumine, et arutada kaubanduse, rände, koostöö, kliimamuutuste ja inimõiguste küsimusi.

Tai on konstitutsiooniline monarhia, kuid alates 22. maist 2014 on riiki juhtinud sõjaväeline hunta. Sõjavägi on vastuseisu maha surunud sõjaseisukorra kehtestamisega. Teatatud on ka inimõiguste rikkumistest. Kuningas Bhumibol Adulyadej suri 2016. aasta lõpus. Kuningas Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun krooniti 2019. aasta mais, kuigi ta oli olnud troonil juba kaks aastat.

24. märtsil 2019 toimunud üldvalimised võitis sõjaväemeelne partei. Valimistega seoses esitati süüdistusi manipuleerimises ja halvas teavitamises ning väideti, et andmed valimisaktiivsuse kohta olid vastukäivad. Endine 2014. aasta sõjaväejuht Prayuth Chan-ocha nimetati 2019. aasta juunis peaministriks. Chan-ocha oli juba peaminister aastatel 2014–2019, rahu ja korra hoidmise riikliku nõukogu valitsusajal. Ehkki hunta võim lõppes ametlikult 2019. aasta juulis, on sõjaväel endiselt mõju valitsuse üle.

Peaminister Prayut Chan-ocha valitsuse vastu suunatud jätkuval meeleavaldustel nõutakse Tai monarhia reformimist, mis on tänapäeval enneolematu nõue. Esimene meeleavalduste laine algas 23. veebruaril 2020 konstitutsioonikohtu otsuse tõttu saata laiali noorte seas populaarne opositsioonipartei Edasi Tulevikku (Future Forward Party). See erakond sai 2019. aasta märtsis toimunud valimiste järgselt Tai rahvuskogu alamkojas suuruselt kolmanda arvu kohti ning viimastel kuudel on sellest saanud kõige aktiivsem opositsioonipartei. 15. oktoobril 2020 kuulutas Tai valitsus välja erakorralise seisukorra, püüdes teha lõppu meeleavaldustele ja jättes endale õiguse kehtestada liikumiskeeld ja sõjaseisukord.

Veebruaris 2017 alustas hunta rahukõnelusi mässulistega valdavalt moslemitest elanikkonnaga lõunapoolsetes provintsid. Tai käivitas ametlikult rahuprotsessi Lõuna-Tai mässulise rühmitusega Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (BRN) 21. jaanuaril 2020 Kuala Lumpuris. Malaisia on läbirääkimiste vahendaja.

Euroopa Parlament on vastu võtnud resolutsioone inimõiguste, võõrtöötajate ja tööõiguste kohta Tais.

H. Kambodža

ELi ja Kambodža suhted said alguse 1977. aasta koostöölepinguga. EL on Kambodža suurim abiandja ning on aastateks 2014–2020 eraldanud 410 miljonit eurot, et toetada head valitsemistava ja õigusriigi põhimõtet, samuti Kambodža Kohtu erakorralist kolleegiumi. Aastaid kestnud kodusõja tagajärjel on Kambodža üks vaesemaid Kagu-Aasia riike. Pärast 1991. aasta Pariisi rahulepet võttis Kambodža 1993. aastal vastu põhiseaduse, mis pani aluse liberaalsele demokraatlikule riigile, kus on mitu parteid ja toimuvad korrapärased valimised. 26. veebruaril 2018 võttis nõukogu vastu järeldused Kambodža kohta, arvestades poliitilisi arenguid ning demokraatia, inimõiguste austamise ja õigusriigi olukorra jätkuvat halvenemist.

Peaminister Hun Sen ja tema valitsev Kambodža Rahvapartei (CPP) võitis 29. juulil 2018 üldvalimised, kuid opositsioon väitis, et valimisprotsess ei olnud vaba ega õiglane. Opositsioonis oleva Kambodža Rahvusliku Päästmise Partei (CNRP) juht Kem Sokha vahistati 2017. aasta septembris. CNRP endine juht Sam Rainsy on olnud eksilil 2015. aastast saadik. CNRP saadeti laiali 2017. aasta novembris. Kuigi Kem Sokha koduarest tühistati 2019. aasta novembris, jääb ta kohtu järelevalve alla, teda ootab ees kohtumõistmine riigireetmise eest ja tal on keelatud osaleda mis tahes poliitilises tegevuses. Septembris 2020 ütles peaminister Hun Sen väidetavalt, et Sokha kohtuasi võib kesta kuni neli aastat – selle ajavahemiku sisse jäävad 2022. aasta kohalikud valimised ja 2023. aasta riiklikud valimised.

Veebruaris 2020 otsustas Euroopa Komisjon peatada osa Kambodžale ELi kaubanduskava „Kõik peale relvade“ raames antud tariifsetest soodustustest, kuna riik on raskelt ja süstemaatiliselt rikkunud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelises paktis sätestatud inimõiguste põhimõtteid. Sellekohane määrus jõustus 25. aprillil 2020 ja seda kohaldatakse alates 12. augustist 2020. Kambodža majandus sõltub rahvusvahelisest abist ja rõivaekspordist ning on tööjõukulude seisukohast väga tundlik. Tariifsete soodustuste peatamine ja nende asendamine ELi standardtariifidega mõjutab peamiselt rõiva- ja jalatsitooteid. Sooduskorra peatamine puudutab Kambodža

iga-aastasest ekspordist Euroopa Liitu umbes viiendikku, mille väärtus on 1 miljard eurot.

Septembris 2017 võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni, milles kutsus Kambodža valitsust üles lõpetama poliitiliselt motiveeritud süüdistuste esitamise Kem Sokha vastu. Septembris 2018 võttis parlament taas vastu resolutsiooni, milles nõudis Kem Sokha vastu esitatud süüdistustest loobumist ja tema viivitamatut vabastamist.

I. Singapur

EL ja Singapur teevad ettevõtluses, teaduses ja tehnoloogias väga tihedat koostööd. Nad ratifitseerisid 13. veebruaril 2019 kolm nn uue põlvkonna lepingut: ELi ja Singapuri partnerlus- ja koostööleping, ELi ja Singapuri vabakaubandusleping ning ELi ja Singapuri investeringute kaitse leping. Vabakaubandusleping Singapurigaga jõustus 21. novembril 2019. Need lepingud sõlmiti selleks, et tugevdada kahepoolseid poliitilisi, majandus- ja kaubandussidemeid ning need alandavad oluliselt mõlema poole tollimakse. Paljudes sektorites kaotatakse kaubavahetuse tehnilised ja mittetariifsed tõkked.

EL on Singapuri tähtsuselt kolmas kaubanduspartner. ELi ja Singapuri kahepoolse kaubavahetuse maht 2019. aastal oli 47 miljardit eurot. Singapur on Euroopa investeringute peamine sihtkoht Aasias ning 2017. aastal ulatus välismaiste otseinvesteringute maht 227 miljardi euroni. Singapur on omakorda suuruselt kolmas Aasia investor ELis. Esialgu 2021. aasta aprilliks kavandatud üldvalimised toimusid Singapuris 10. juulil 2020, mis võimaldas peaminister Lee Hsien Loongil ja tema valitsusel tegeleda aktuaalse COVID-19 ohu ja sellest tulenevate majanduslike väljakutsetega. Lee Hsien Loong ja tema erakond Rahva Aktsioonipartei (People's Action Party, PAP) said parlamendi 93 kohast 83, samas kui suurim opositsioonierakond – Töölispartei (Workers' Party) – saavutas oma seni parima tulemuse, võites 10 kohta. PAP ei ole kunagi varem valimisi kaotanud ja on linnriiki valitsenud 1959. aastast saadik. Peaminister Lee Hsien Loong on juba mõnda aega väitnud, et annab võimu üle enne oma 70. eluaasta täitumist 2022. aastal. Tema järglaseks saab Lee asetäitja, rahandusminister Heng Swee Keat.

Toetades Singapuri kodanikuühiskonna tööd, nõuavad EL ja Euroopa Parlament samal ajal ühehäälselt surmanuhtluse kaotamist.

J. Brunei Darussalami Riik

Riiki valitseb Brunei sultan Hassanal Bolkiah, samal ajal kui prints Billah Bolkiah täidab järjest rohkem ülesandeid. Poliitilist liberaliseerimist ei toimu. 2014. aastal reformiti karistusseadustikku ning lisati uus, šariaadil põhinev lähenemisviis. Aprillis 2019 võeti vastu uus karistusseadustik, et kehtestada uued karistusvormid, mis hõlmavad kividega surnuks loopimist abielurikkumise ja samast soost isikute vaheliste seksuaalsuhete eest ning jäsemete amputeerimist varguse eest. Rahvusvahelise pahameele tõttu pikendas Brunei surmanuhtluse moratoriumi.

EL edendab aktiivselt suhteid Bruneiga, kuid raamlepingut veel ei ole. Käimas on läbirääkimised ELi ja Brunei vahelise partnerlus- ja koostöölepingu üle, mis hõlmab hulka poliitika- ja majandusvaldkondi. Suheldakse peamiselt ASEANi kaudu. EL oli 2018. aastal Brunei suuruselt viies kaubanduspartner ja kaubavahetuse kogumaht

oli 740 miljonit eurot. ELi ja Brunei vaheline kaubandus hõlmab peamiselt masinaid, mootorsõidukeid ja kemikaale.

Euroopa Parlament mõistis oma 18. aprilli 2019. aasta resolutsioonis teravalt hukka šariaatliku karistusseadustiku jõustumise. Parlament kordas, et mõistab hukka surmanuhtluse ja rõhutas, et šariaatliku karistusseadustikuga rikub Brunei oma rahvusvahelisest inimõigustealasest õigusest tulenevaid kohustusi.

K. Laos (Laose Demokraatlik Rahvavabariik)

ELi ja Laose suhted põhinevad 1997. aasta koostöölepingul. EL eraldab aastatel 2016–2020 üle 500 miljoni euro, et toetada Laose kaheksandat riiklikku sotsiaal-majandusliku arengu kava, milles keskendutakse suure majanduskasvu saavutamisele ja mille üldine eesmärk on 2020. aastaks vähim arenenud riikide hulgast välja pääseda. 2019. aasta septembris külastas Laost arenguvolinik Mimica, et tugevdada suhteid ja arutada selliseid teemasid nagu toitumine, hea valitsemistava ja kaubandusabi.

Laos on üheparteiline riik. Laose Revolutsiooniline Rahvapartei (LPRP) on võimul olnud alates kodusõja lõppemisest 1975. aastal ja valitseb riiki raudse haardega. Opositsiooni Laoses ei ole. Järgmised riiklikud valimised on kavas 2021. aastal. Laos süvendab suhteid Hiina ja ASEANiga, püüdes saada rohkem investeeringuid. Majandusreformid on kaasa toonud püsiva majanduskasvu (alates 2014. aastast on kasv olnud üle 7%). COVID-19 pandeemia on selles valdkonnas probleeme tekitanud, mõjutades tõsiselt majanduskasvu, mis väheneb ja langeb 2020. aastal hinnanguliselt vahemikku -0,6%-st -2,4%-ni.

Majandusreformidele vaatamata on riik endiselt vaene ja sõltub rahvusvahelisest abist. Vähim arenenud riigina saab Laos kasutada ELi erikorda „Kõik peale relvade“. Aastal 2019 oli ELi ja Laose kaubavahetuse kogumaht 380 miljonit eurot.

EL pöörab erilist tähelepanu inimõiguste olukorrale, sealhulgas Mekongi hiigeltammide ehituse tõttu ümberasustatud inimeste olukorrale. Märtsis 2019 toimus Vientianes üheksas iga-aastane ELi ja Laose DRV inimõiguste ja valitsemistava alane dialoog. Juunis 2019 Genfis toimunud ILO konverentsi 108. istungjärgul kutsus EL Laost üles tegelema laste seksuaalse ärakasutamise probleemiga.

L. Malaisia

EL ja Malaisia viisid 2015. aasta detsembris lõpule läbirääkimised partnerlus- ja koostöölepingu üle. Läbirääkimised ELi ja Malaisia vabakaubanduslepingu üle peatati pärast seitset vooru 2012. aasta aprillis Malaisia taotlusel. EL on Malaisia suuruselt kolmas kaubanduspartner ja üks suurimaid välisinvestoreid. 2017. aastal ulatusid liidu investeeringud Malaisiasse 24,5 miljardi euron. ELi ja Malaisia kaubavahetuse maht oli 2019. aastal 36,6 miljardit eurot. Aastal 2019 kasvas Malaisia SKP 4,5%, kuid COVID-19 pandeemia on 2020. aastal majanduskasvu mõjutanud.

2019. aasta märtsi lõpus teatas Euroopa Komisjon, et taastuvenergia direktiivi alusel, millega kehtestatakse 32% ulatuses säästva bioenergia kasutamise eesmärk, tuleks palmiõli kasutamine transpordikütuses järk-järgult lõpetada. Nii Indoneesia kui ka Malaisia protesteerisid selle vastu ja vaidlustasid selle Maailma Kaubandusorganisatsioonis (WTO). Euroopa Liidu väitel põhjustab õlipalmiviljelus liigset raadamist. Ent Malaisia rõhutab, et ta püüab oma palmiõlitööstuse

kestlikkust parandada. Maailma suuruselt teine palmiõli tootja Malaisia tegutseb solidaarsusest Indoneesiaga selle riigi vaidluses kolmanda isikuna. Malaisia koalitsioon Rahvusrinne (Barisan Nasional, BN), millesse kuulub ka erakond Ühendatud Malaide Rahvusorganisatsioon (UMNO), sai 2018. aasta mais toimunud üldvalimistel esmakordselt ajaloos lüüa. Peaminister Mahathir Mohamad, Lootuse Alliansi juht, vahetas välja Najib Razaki, keda ootab ees 12 aasta pikkune vanglakaristus (kohtuotsus on edasikaebamisel). 2019. aasta novembris võitis opositsioonis olev Rahvusrinde koalitsioon järelvalimised, mis kukutas peaminister Mahathir Mohamadi valitsuse. UMNO toetusel vannutas kuningas Abdullah 2020. aasta märtsis ametisse Muhyiddin Yassini, Ühendatud Põlisrahvaste Erakonna (PPBM) esimehe. Yassini hakkas peaministrina juhtima uut koalitsiooni Rahvuslik Liit (Perikatan Nasional, PN). Kuid 13. oktoobril 2020 kohtus opositsiooni juht Anwar Ibrahim kuningaga, et tõestada, et tal on parlamendis piisav enamus uue valitsuse moodustamiseks, ning ta kutsus peaminister Muhyiddin Yassinit üles tagasi astuma.

Euroopa Parlament on hukka mõistnud surmanuhtluse, LGBTI kogukonna õiguste eiramise ja avalikkuse rahulolematuse vaigistamise, samuti asjaolu, et puudub rahumeelse väljendamise vabadus ja sealhulgas avalik arutelu.

Jorge Soutullo / Andreas Striegnitz
11/2020

